

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

**Inšpektor za varstvo
osebnih podatkov**

1000 Ljubljana, Županciceva 3
Tel: 01/478 55 30
Fax: 01/ 478 57 83
E-mail: joze.bogataj@gov.si

Številka: 751-02-08/01
Datum: 16.03.2001

**POROČILO O INŠPEKCIJSKEM NADZORSTVU
NAD IZVAJANJEM DOLOČB ZAKONA O VARSTVU OSEBNIH PODATKOV
ZA OBDOBJE OD 01.01.1999 DO 31.12.2000**

1. Pravna ureditev varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji

Varstvo osebnih podatkov je v Republiki Sloveniji ena izmed clovekovih pravic in temeljnih svobošcin, ki je zagotovljena že v 38. clenu Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91 in 42/97). Citirani clen prepoveduje uporabo osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja ter doloca, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov doloca zakon. Doloceno je tudi, da ima vsakdo pravico seznaniti se z osebnimi podatki, ki se nanašajo naj in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi.

Zloraba osebnih podatkov je v 154. clenu Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 in 23/99) opredeljena kot kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Doloceno je, da se z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta kaznuje, kdor v nasprotju z zakonom uporabi osebne podatke, ki se smejo voditi samo na podlagi zakona ali na podlagi osebne privolitve posameznika, na katerega se podatki nanašajo ali, kdor vdre v racunalniško vodeno zbirko podatkov z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobil kakšen osebni podatek. Ce navedeno dejanje stori uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom do dveh let.

Prvi zakon s podrocja varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji, ki je uredil varstvo osebnih podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov in njihovo zavarovanje, evidence za potrebe varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja, pravice posameznika, njihovo varstvo in omejitve, iznos osebnih podatkov iz države ter nadzor in spremljanje izvrševanja dolocb zakona, je bil Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 8/90), ki je stopil v veljavo 24.03.1990. Temeljni cilj navedenega zakona je bil urediti varstvo osebnih podatkov in v tem okviru dolociti pravice, nacela in ukrepe, s katerimi se preprečujejo nezakoniti in prekomerni posegi v integriteto clovekove osebnosti, ki so lahko posledica zbiranja, obdelave, shranjevanja in posredovanja osebnih podatkov ter njihove uporabe.

Republika Slovenija je leta 1994 ratificirala in objavila Konvencijo o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 3/94), katere namen je na ozemlju vsake pogodbenice, vsakemu posamezniku, ne glede na državljanstvo in prebivališče, zagotoviti spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin in v tem okviru še posebej spoštovanje pravice do zasebnosti glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj.

Zaradi približevanja k Evropski uniji in zahtev Direktive 95/46/EC Evropskega parlamenta in sveta o zaščiti posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem gibanju takih podatkov (Uradni list Evropskih skupnosti št. L 281, 23.11.1995) je Državni zbor Republike Slovenije dne 08.07.1999 sprejel novi Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/99), ki je stopil v veljavo 07.08.1999. Navedeni novi zakon je skoraj v celoti usklajen s prej navedeno direktivo, njegova neusklajenost pa se kaže predvsem v tem, da zakon po mnenju predstavnikov Evropske skupnosti ne določa neodvisne institucije za nadzor nad varstvom osebnih podatkov. Zaradi te neusklajenosti je Vlada Republike Slovenije dne 31.08.2000 v parlamentarno proceduro vložila Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu osebnih podatkov, ki za nadzor nad zakonitostjo obdelave osebnih podatkov ter drugih nalog s področja varstva osebnih podatkov predvideva ustanovitev Urada, po uveljavitvi zakona, ki bo urejal ustanovitev javnih agencij pa naj bi naloge in javna pooblastila Urada prevzela javna agencija.

V novem Zakonu o varstvu osebnih podatkov je tudi določeno, da stanje na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji in izvrševanje določb Zakona o varstvu osebnih podatkov spremlja pristojno delovno telo državnega zbora.

2. Pravne podlage za opravljanje inšpekcijskega nadzorstva ter pravice in dolžnosti inšpektorja za varstvo osebnih podatkov

Inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem določb Zakona o varstvu osebnih podatkov se v Republiki Sloveniji opravlja od leta 1992. Do konca leta 1994 je inšpekcijsko nadzorstvo opravljal Ministrstvo za znanost in tehnologijo, od leta 1995 naprej pa je to področje prišlo v pristojnost Ministrstva za pravosodje.

Inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem določb Zakona o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/99) - v nadaljevanju ZVOP, ki ga v skladu z Zakonu o organizaciji in delovnem področju ministrstev (Uradni list RS, št. 71/94 in 47/97), opravlja Ministrstvo za pravosodje, zajema:

- nadzor na zakonitostjo obdelave osebnih podatkov,
- nadzor nad izvajanjem postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, določenih v notranjih aktih upravljavcev in uporabnikov osebnih podatkov, ter njihove ustreznosti,
- nadzor nad izvajanjem določb zakona, ki urejajo kataloge podatkov, katalog zbirke podatkov in evidentiranje prenosa podatkov posameznim uporabnikom, ter
- nadzor nad izvajanjem določb zakona, ki urejajo iznos osebnih podatkov iz države in njihovo posredovanju tujim uporabnikom.

Delovno področje inšpekcijskega nadzorstva je opredeljeno dovolj široko tako, da nadzor obsega vse vidike zbiranja, obdelovanja, shranjevanja, posredovanja in uporabe osebnih podatkov. Posebej je poudarjen nadzor nad zakonitostjo obdelave osebnih podatkov ter nadzor nad izvajanjem organizacijskih in ustreznih logicno tehnicnih postopkov in ukrepov, potrebnih za zagotovitev učinkovitega zavarovanja osebnih podatkov, ki jih morajo v svojih

notranjih aktih določiti upravljavci zbirk podatkov, obdelovalci in uporabniki osebnih podatkov.

Inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem določb ZVOP-a v Republiki Sloveniji opravlja en inšpektor, ki deluje kot samostojni izvajalec v okviru ministrstva za pravosodje.

Skladno z določbami Zakona o upravi ima inšpektor trajni mandat in kot delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi samostojno opravlja zadeve inšpekcijskega nadzorstva, izdaja odločbe in sklepe v upravnem postopku in odreja druge ukrepe, za katere je pooblaščen.

V povezavi z Zakonom o upravi, ki v svojem sedmem poglavju na splošno določa pravice in dolžnosti inšpektorja, so v ZVOP-u navedene samo specifične pravice in dolžnosti inšpektorja pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na konkretnem področju, to je na področju varstva osebnih podatkov.

Specifične pravice inšpektorja za varstvo osebnih podatkov so določene v 27. členu ZVOP-a, ki določa, da je pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva inšpektor upravičen:

- pregledovati dokumentacijo, ki se nanaša na obdelavo osebnih podatkov ter njihov iznos iz države in posredovanje tujim uporabnikom osebnih podatkov,
- pregledovati vsebino zbirk osebnih podatkov, katalogov podatkov in kataloga zbirk podatkov,
- pregledovati dokumentacijo in akte, ki urejajo zavarovanje osebnih podatkov,
- pregledovati prostore, v katerih se obdelujejo osebni podatki ter računalniško in drugo opremo ter tehnično dokumentacijo,
- preverjati ukrepe in postopke za zavarovanje osebnih podatkov ter njihovo izvajanje.

V primeru, ko inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi nezakonnosti v zvezi z varstvom osebnih podatkov, seznanjeni o svoji ugotovitvi tudi prizadete, neposredno ali preko sredstev javnega obveščanja.

Da ne bi prišlo do morebitnih kršitev informacijske zasebnosti posameznikov v zvezi z izvajanjem inšpekcijskega nadzorstva, je v tretjem odstavku 27. člena ZVOP-a določeno, da je inšpektor dolžan osebne podatke, za katere zve pri izvajanju inšpekcijskega nadzorstva, varovati kot uradno tajnost.

Inšpektor mora na podlagi 98. člena Zakona o upravi obravnavati vse prijave, pritožbe, sporočila in druge vloge v zadevah iz svoje pristojnosti in vlagatelje na njihovo zahtevo obvestiti o svojih ukrepih.

Če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi, da je kršen zakon ter drug predpis ali akt, katerega izvajanje nadzoruje, ima v skladu z 28. členom ZVOP-a pravico in dolžnost:

1. odrediti, da se nepravilnosti, ki jih ugotovi, odpravijo v roku, ki ga določi,
2. odrediti prepoved obdelave osebnih podatkov subjektom, ki niso zagotovili ali ne izvajajo ukrepov in postopkov za zavarovanje osebnih podatkov ter vsem, ki nezakonito obdelujejo osebne podatke,
3. odrediti prepoved iznosa osebnih podatkov iz države in njihovega posredovanja tujim uporabnikom, če se iznašajo ali posredujejo v nasprotju z določbami tega zakona.

Zoper odločbo inšpektorja je dovoljena pritožba in sicer v petih dneh od dneva njene vročitve. Pritožba zoper odločbo po 2. in 3. točki prvega odstavka 28. člena ZVOP-a ne zadrži njene izvršitve, o njej pa mora biti odločeno v sedmih dneh. O pritožbi odloča vlada. 28. člen ZVOP-a nadalje tudi določa, da, če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi kršitev, je dolžan, da poda ovadbo v primeru suma kaznivega dejanja oziroma poda predlog za uvedbo postopka o prekršku v primeru suma storitve prekrška po tem zakonu.

2. Statisticni prikaz inšpekcijskih aktivnosti

2.1. Statisticni prikaz inšpekcijskih aktivnosti v letu 1999

V letu 1999 je bilo obravnavanih 95 zadev s področja varstva osebnih podatkov, od tega 26 na podlagi pritožb posameznikov. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti je bilo izrečenih 61 opozoril za odpravo nepravilnosti na zapisniku, izdanih 20 odločb, podanih 8 predlogov za uvedbo postopka o prekršku ter 3 ovadbe zaradi suma zlorabe osebnih podatkov. Na prvostopenjske odločbe ni bilo pritožb. Rešena sta bila 2 predloga za uvedbo postopka o prekršku.

Zgornji podatki kažejo, da se je na področju inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a v letu 1999 27% zadev pricelo na podlagi pritožb, v 73% zadev pa je šlo za opravljanje rednega preventivnega inšpekcijskega nadzorstva na področjih, kjer se vodijo posamezne zbirke osebnih podatkov.

Redni preventivni nadzor, ki je zaradi relativno majhnega števila pritožb predstavljal večino dela na področju inšpekcijskega nadzorstva, se je v letu 1999 opravljal v bankah, centrih za socialno delo, varstveno delovnih centrih, šolah, borzno posredniških družbah, ministrstvih, upravnih enotah, knjižnicah in pri izvajalcih javnih telekomunikacijskih storitev.

Od skupaj 26 obravnavanih pritožb posameznikov v zvezi z varstvom osebnih podatkov v letu 1999, je bila kršitev varstva osebnih podatkov ugotovljena v 11 primerih (42% pritožb), v ostalih 15 primerih (58% pritožb) pa se je pritožba izkazala za neutemeljeno ali pa kršitve ni bilo mogoče dokazati.

Pritožbe, ki so bile obravnavane v letu 1999, so bile vložene iz sledečih razlogov:

?? 12 na področju upravljanja večstanovanjskih hiš in sicer zaradi izobešanja seznamov dolžnikov in seznamov stanovalcev na oglasne deske;

?? 4 zaradi objave polnih imen osumljencev kaznivih dejanj;

?? 3 zaradi suma kršitve pravic posameznika do vpogleda v podatke, ki se nanašajo nanj.

Po 1 pritožba je bila vložena iz sledečih razlogov:

?? suma posredovanja osebnih podatkov nepooblaščenim osebam;

?? suma neustreznega zavarovanja osebnih podatkov;

?? uporabe osebnih podatkov delnicarjev za pošiljanja propagandnega materiala za odkup delnic;

?? suma nezakonite uporabe osebnih podatkov pacienta;

?? suma nepooblaščenega zbiranja in posredovanja osebnih podatkov v disciplinskem postopku;

?? objave osebnih podatkov v zborniku;

?? suma nezakonite uporabe osebnih podatkov strank borzno posredniške družbe.

2.1. Statisticni prikaz inšpekcijskih aktivnosti v letu 2000

V letu 2000 je bilo obravnavanih 86 zadev s področja varstva osebnih podatkov, od tega 35 na podlagi pritožb posameznikov. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti je bilo izrečenih 62 opozoril

za odpravo nepravilnosti na zapisniku, izdanih 14 odločb in podanih 19 predlogov za uvedbo postopka o prekršku. Na prvostopenjske odločbe je bila vložena 1 pritožba, ki jo je drugostopenjski organ zavrnil. Do dne 31.12.2000 ni bil rešen še noben predlog za uvedbo postopka o prekrških.

Iz zgoraj navedenega je razvidno, da se je na področju inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a v letu 2000 41% zadev pricelo na podlagi pritožb, v 59% zadev pa je šlo za opravljanje rednega preventivnega inšpekcijskega nadzorstva na področjih, kjer se vodijo posamezne zbirke osebnih podatkov.

Redni preventivni nadzor, ki je tudi v letu 2000 zaradi relativno majhnega števila pritožb predstavljal večino dela na področju inšpekcijskega nadzorstva, se je v opravljal v bankah, šolah, vrtcih, javnih podjetjih, ministrstvih, zdravstvenih zavodih, organizacijah, ki ponujajo turistične aranžmaje, na občinah, pri sodnikih za prekrške ter pri večjih delodajalcih.

Od skupaj 35 obravnavanih pritožb posameznikov v zvezi z varstvom osebnih podatkov v letu 2000, je bila kršitev varstva osebnih podatkov ugotovljena v 15 primerih (43% pritožb), v ostalih 20 primerih (57% pritožb) pa se je pritožba izkazala za neutemeljeno ali pa kršitve ni bilo mogoče dokazati.

Pritožbe, ki so bile obravnavane v letu 2000, so bile vložene iz sledečih razlogov:

- ?? 4 zaradi izobešanja seznamov neplacnikov na oglasne deske;
- ?? 3 zaradi obdelave osebnih podatkov za pošiljanje propagandnega in volilnega materiala;
- ?? 3 zaradi prekomernega zbiranja osebnih podatkov v postopku zaposlovanja;
- ?? 2 zaradi suma kršitve pravic posameznika do vpogleda v podatke, ki se nanašajo nanj.

Po ena pritožba je bila vložena iz sledečih razlogov:

- ?? izvedbe ankete v osnovni šoli brez privolitve staršev;
- ?? obdelave osebnih podatkov za izvedbo nagradnih kvizov;
- ?? vodenja evidence obiskovalcev zgradbe;
- ?? izpisa EMŠO na zunanji strani kuvert, ki so se zavarovancem pošiljale po pošti;
- ?? spremljanja uspeha dijakov s strani Ministrstva za šolstvo in šport;
- ?? objave osebnih imen, števil in indeksa ter izpitnih rezultatov na internetu;
- ?? izdelave in objave seznama največjih delničarjev v investicijskih skladih ter objave takšnega seznama v casopisu;
- ?? uporabe osebnih podatkov iz sodnega spisa za vložitev pritožbe;
- ?? zbiranja in uporabe osebnih podatkov za namene vodenja disciplinskega postopka;
- ?? suma vzpostavitve zbirke osebnih podatkov brez ustrezne pravne podlage;
- ?? javne predstavitve kazenske ovadbe, ki jo je napisala skupina občanov;
- ?? suma nezakonitega zbiranja osebnih podatkov za potrebe delovanja društva;
- ?? suma nezakonite obdelave osebnih podatkov za potrebe ažuriranja evidence, ki se uporablja za namene placevanja odvoza smeti;
- ?? suma posredovanja podatkov o prometu na hranilni knjižici neupravičenim osebam;
- ?? uporabe netočnih osebnih podatkov v davčni napovedi;
- ?? posredovanja osebnih podatkov učencev osnovne šole knjigarni - brez privolitve staršev;
- ?? zbiranja osebnih podatkov o kandidatih, ki se prijavljajo na razpisana prosta delovna mesta v drugem podjetju oziroma drugi pravni osebi;
- ?? obdelave e-naslovov za namena vabljenja k ogledu internet strani in sodelovanje v anketi;
- ?? suma neustreznega zavarovanja osebnih podatkov policistov;
- ?? suma neustreznega varovanja osebnih podatkov podpisnikov pobude volivcem za razpis referendumu;

- ?? anketiranja občanov v okviru marketinških aktivnosti izdajatelja dnevnega časopisa;
- ?? obdelave osebnih podatkov za namene poplaca upnikov iz prisilne poravnave;
- ?? suma posredovanja osebnih podatkov nepooblaščenim uporabnikom.

Poleg obravnave pritožb in opravljanja rednega preventivnega nadzorstva so se v letih 1999 in 2000 izvajale tudi sledeče aktivnosti:

- telefonično in pisno posredovanje informacij v zvezi z zakonito obdelavo osebnih podatkov;
- obveščanje javnosti o Zakonu o varstvu osebnih podatkov in o delu inšpektorja za varstvo osebnih podatkov;
- opozarjanje upravljavcev zbirk osebnih podatkov na neusklajenost posameznih materialnih zakonov z določbami ZVOP-a ter s tem povezanimi pomanjkljivimi pravnimi podlagami za obdelavo osebnih podatkov;
- sodelovanje pri pripravi novih zakonov ter sodelovanje pri pripravi sprememb in dopolnitev zakonov, ki na posameznih področjih predvidevajo tudi obdelavo osebnih podatkov;
- opozarjanje in nudenje pomoči upravljavcem zbirk osebnih podatkov z različnih področij pri ureditvi katalogov podatkov ter pri pripravi ustreznih pisnih privolitev posameznikov za obdelavo osebnih podatkov;
- nudenje pomoči pri dolocanju organizacijskih in ustreznih logicno tehnicnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov ter pri pripravi ustreznih notranjih aktov.

3. Ugotovljeno stanje varstva osebnih podatkov na posameznih področjih ter problematika, ki se v zvezi s tem pojavlja

3.1. Ministrstva

Posamezna ministrstva še vedno nimajo izdelanih katalogov podatkov iz katerih bi moral biti skladno z določbami 15. clena ZVOP-a razviden opis vseh zbirk osebnih podatkov, ki jih posamezna ministrstva vodijo in vzdržujejo. Iz Skupnega kataloga zbirk osebnih podatkov, ki ga skladno s 16. clenom ZVOP-a vodi Ministrstvo za pravosodje, je razvidno, da so podatke iz svojih katalogov podatkov, ki so predvideni za objavo v Skupnem katalogu zbirk osebnih podatkov, navedenemu ministrstvu posredovala le sledeca ministrstva: Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za promet in zveze, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za znanost in tehnologijo ter Ministrstvo za zunanje zadeve. Navedeno ne pomeni, da ostala ministrstva ne vodijo zbirk osebnih podatkov, pač pa to pomeni, da ostala ministrstva verjetno kršijo določbe 15. in 16. clena ZVOP-a, ki doloca obveznosti upravljavcev zbirk osebnih podatkov v zvezi s katalogi podatkov. Pri nekaterih od zgoraj navedenih ministrstev, ki imajo zbirke osebnih podatkov že objavljene v Skupnem katalogu zbirk osebnih podatkov, se kaže tudi na neažurnost objavljenih podatkov, kar je v nekaterih primerih razvidno že iz samih imen ministrstev, zaradi česar bi morala tudi ministrstva, ki so podatke iz svojih katalogov že posredovala, preveriti ažurnost podatkov in javiti spremembe.

Poleg zgoraj navedenega je bilo ugotovljeno, da nekatera ministrstva v svojih notranjih aktih niso imela določenih organizacijskih in ustreznih logicno tehnicnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov.

Poseben problem predstavljajo evidence obiskovalcev, ki jih vodijo posamezna ministrstva, Državni zbor in ostale državne in zasebne pravne osebe. Verjamem, da so zaradi zagotovitve varnosti takšne evidence potrebne, vendar pa so navedene evidence oziroma zbirke osebnih podatkov z vidika 3. člena ZVOP-a in z vidika 38. člena Ustave Republike Slovenije nezakonite, saj takšna obdelava osebnih podatkov ni določena v zakonu. Podobno je z vidika ZVOP-a pravno vprašljiv tudi videonadzor. Zakonsko podlago za vodenje evidence obiskovalcev in videonadzor imajo zaenkrat samo igralnice, ker je takšna obdelava določena v Zakonu o igrah na srečo. Zaradi navedenega je po mojem mnenju nujno, da se obdelava osebnih podatkov za namene varovanja določi v zakonu, npr. Zakonu o zasebnem varovanju in obveznem organiziranju službe varovanja ali drugem podobnem zakonu.

3.2. Upravne enote

V obravnavanem obdobju ni bilo nobenih pritožb v zvezi obdelavo osebnih podatkov na področju upravnih enot. Nepravilnosti, ki so bile ugotovljene na tem področju, se nanašajo predvsem na kršitve določb v zvezi s katalogi podatkov. Podatke za Skupni katalog zbirk osebnih podatkov je Ministrstvu za pravosodje do zdaj posredovalo le sedem upravnih enot, iz pregleda zbirk osebnih podatkov, ki jih je teh sedem upravnih enot prijavilo, pa je razvidno, da naj bi posamezne enote vodile različne zbirke osebnih podatkov, kar se zdi nelogično. Kljub temu, da je za samo zavarovanje osebnih podatkov v upravnih enotah praviloma dokaj dobro poskrbljeno (to velja še zlasti za področje upravnih notranjih zadev), je bilo pri posameznih upravnih enotah ugotovljeno, da le te še vedno nimajo izdelanega notranjega akta, ki bi določal organizacijske in ustrezne logične tehnične postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov in bi veljal za vse notranje organizacijske enote posamezne upravne enote.

V zvezi z zbirkami osebnih podatkov, ki jih vodijo in vzdržujejo upravne enote, je bilo v preteklosti veliko govora o tem, ali so upravljavci zbirk osebnih podatkov, ki bi morali zagotoviti kataloge podatkov, posamezna ministrstva, ali pa so to upravne enote. Po mojem mnenju je potrebno pri določitvi upravljavcev zbirk osebnih podatkov, ki jih pri svojem delu uporabljajo upravne enote, dosledno upoštevati definicijo iz 5. točke prvega odstavka 2. člena ZVOP-a, po kateri je upravljavec zbirke osebnih podatkov fizična ali pravna oseba, ki je z zakonom ali pisno privolitvijo posameznika pooblaščen, da vzpostavi, vodi, vzdržuje in nadzoruje zbirko osebnih podatkov. To pomeni, da, če zakon, ki določa vzpostavitev in vodenje neke zbirke osebnih podatkov (registra ali evidence) določa, da zbirko podatkov vodijo upravne enote, potem je upravljavec takšne zbirke podatkov posamezna upravna enota, ki je zato za takšno zbirko dolžna zagotoviti tudi katalog podatkov ter podatke iz kataloga posredovati pristojnemu ministrstvu, ki vodi Skupni katalog zbirk osebnih podatkov.

Poleg zgoraj navedenega je ugotovljeno, da upravne enote vodijo tudi takšne zbirke osebnih podatkov, za vodenje katerih nimajo ustrezne zakonske podlage. Ena tipičnih takšnih zbirk osebnih podatkov je Evidenca zadev, ki vsebuje tudi osebne podatke strank v posameznih upravnih postopkih. Navedena zbirka osebnih podatkov se vodi na podlagi 17. in 18. člena Uredbe o pisarniškem poslovanju in o dolžnosti upravnih organov do dokumentarnega gradiva (Uradni list RS, št. 72/94 in 82/94), torej na podlagi podzakonskega predpisa, ki se ne more smatrati kot zakonska podlaga za obdelavo osebnih podatkov.

Pomanjkljive oziroma neustrezne pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov se kažejo predvsem še pri sledečih zbirkah osebnih podatkov, ki jih vodijo upravne enote:

?? Register najemnih pogodb med lastniki in najemniki stanovanj (Stanovanjski zakon ne določa vodenja evidence pač pa v 41. členu določa le dolžnost lastnika, da mora v 30 dneh

- po sklenitvi pogodbe najemno pogodbo in aneks predložiti upravnemu organu, pristojnemu za stanovanjske zadeve);
- ?? Register pogodb o zaposlitvi pri zasebnih delodajalcih (121. člen Zakona o delovnih razmerjih ne določa vsebine registra, namena uporabe osebnih podatkov, varstva tajnosti osebnih podatkov in časa shranjevanja podatkov);
 - ?? Register individualnih dodelovalcev sadik (19. člen Zakona o semenu in sadikah ne določa vsebine registra, namena uporabe osebnih podatkov, varstva tajnosti osebnih podatkov in časa shranjevanja podatkov);
 - ?? Ribiški register (16. člen Zakona o morskem ribištvu ne določa vsebine registra, namena uporabe osebnih podatkov, varstva tajnosti osebnih podatkov in časa shranjevanja podatkov);
 - ?? Register agrarnih skupnosti (6. člen Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic ne določa vsebine registra pač pa le to, da vsebino registra predpiše minister);
 - ?? Register o izdanih delovnih knjižicah in abecedni imenik (vsebina registra in podrobnejši predpisi o vodenju registra so določeni v podzakonskem aktu - Pravilniku o delovni knjižici).

Obstoječe stanje na področju upravnih enot kaže potrebo po tem, da se ustanovi posebna skupina, ki bo v sodelovanju s pristojno službo Ministrstva za pravosodje pripravila ustrezne pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov, ugotovila, kdo so upravljavci posameznih zbirk osebnih podatkov (posamezna ministrstva ali upravne enote?), pripravila kataloge podatkov oziroma ustrezna osnutke, ter pripravila osnutke aktov, s katerimi se predpišejo postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov.

3.3. Lokalna samouprava

Na področju lokalne samouprave se je opravljal zgolj preventivni nadzor, saj na tem področju ni bilo podanih nobenih pritožb posameznikov v zvezi z varstvom osebnih podatkov. Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva je bilo ugotovljeno, da večina občin še vedno nima urejenih katalogov podatkov, podatki, ki so objavljeni v Skupnem katalogu zbirk osebnih podatkov, pa so z večine zastareli in ne odražajo dejanskega stanja. Kot kažejo ugotovitve, veliko občin v svojih notranjih aktih še vedno nima predpisanih organizacijskih in ustreznih logicno tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da so posamezne občine brez ustrezne pravne podlage vzpostavile lastne Evidence stavbnih zemljišč, ki njim in Davčni upravi RS služijo za odmero nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, zato bi bilo potrebno ustrezno dopolniti npr. Zakon o stavbnih zemljiščih,

ali pa prenehati z vodenjem takšnih evidenc po posameznih občinah. Pri tem se postavlja tudi vprašanje, ali je sploh smiselno, da občine vodijo lastne evidence, saj bi kot uporabniki osebnih podatkov, potrebne podatke lahko vsakokrat pridobile iz ažurnih zbirk, ki jih vodi kakšen drug organ, npr. Geodetska uprava.

3.4. Pravosodje

V obravnavanem obdobju na področju pravosodja sicer ni bilo nobenih pritožb v zvezi z varstvom osebnih podatkov, kar pa seveda še ne pomeni, da na tem področju ni nepravilnosti.

Z novelo Zakona o prekrških so tudi sodniki za prekrške in Senat za prekrške Republike Slovenije dobili ustrezne pravne podlage za vodenje posameznih zbirk osebnih podatkov. Kljub temu je iz skupnega Kataloga zbirk osebnih podatkov razvidno, da še noben sodnik za prekrške podatkov iz svojih katalogov podatkov ni posredoval Ministrstvu za pravosodje. Izjema je le Senat za prekrške Republike Slovenije, ki je to že storil. Iz navedenega je mogoče sklepati, da tudi sodniki za prekrške kršijo določbe 15. in 16. člena ZVOP-a, ki določata dolžnosti upravljalcev zbirk osebnih podatkov v zvezi s katalogi podatkov.

Problemi s katalogi podatkov se kažejo tudi na drugih področjih pravosodja. Sodišča, državna tožilstva in državna pravobranilstva vodijo vpisnike, imenike in pomožne knjige, ki so v večini primerov tudi zbirke osebnih podatkov in bi se zato zanje morali zagotoviti tudi katalogi podatkov, podatki iz katalogov podatkov pa bi se morali posredovati tudi pristojnemu ministrstvu. Iz Skupnega kataloga zbirk podatkov pa je razvidno, da sodišča, tožilstva in pravobranilstva tega še vedno niso storila. Posamezna sodišča imajo v Skupnem katalogu zbirk podatkov prijavljene le tiste zbirke osebnih podatkov, ki se nanašajo na zaposlene na sodiščih, nimajo pa prijavljenih posameznih vpisnikov, imenikov in pomožnih knjig. Poleg tega so podatki, ki so objavljeni v skupnem katalogu zbirk osebnih podatkov, že zastareli in bi jih bilo nujno potrebno ažurirati.

Zaradi ureditve zadev v zvezi s katalogi podatkov na področju pravosodja, bi bilo koristno imenovati posebno skupino, ki bi zadevo uredila enotno za vsa sodišča, državna tožilstva, državna pravobranilstva in sodnike za prekrške.

3.5. Vzgoja in izobraževanje

Poleg nepravilnosti v zvezi s katalogi podatkov in akti, ki predpisujejo postopke in ukrepe za zavarovanje podatkov, so bile na gimnazijah ter srednjih in osnovnih šolah ugotovljene tudi druge nepravilnosti in sicer: pomanjkljive pisne privolitve za zbiranje osebnih podatkov, zbiranje podatkov o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih učencev in dijakov brez ustreznih pisnih privolitev, posredovanje osebnih podatkov učencev in dijakov nepooblaščenim uporabnikom, vpisovanje vzgojnih ukrepov v šolsko dokumentacijo oziroma zbirke osebnih podatkov ter prepozno unicevanje dokumentacije v zvezi z izrecenimi vzgojnimi ukrepi.

Zakoni s področja vzgoje in izobraževanja (Zakon o osnovni šoli, Zakon o gimnazijah, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju) določajo, da se lahko osebni podatki o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih učencev in dijakov (športno vzgojni karton) ter podatki o učencih in dijakih, ki jih obravnava svetovalna služba, zbirajo le na podlagi soglasja, to je na podlagi pisne privolitve posameznika. Pri pregledu soglasij, ki šolskim svetovalnim službam služijo kot pisna privolitev posameznika za zbiranje osebnih podatkov kot so družinska in socialna anamneza, razvojna anamneza, itd., je ugotovljeno, da so takšna soglasja oziroma pisne privolitve v večini primerov pomanjkljive, saj iz njih niso razvidne vrste osebnih podatkov, ki se bodo zbirale za namene nudenja strokovne pomoči, prav tako pa iz omenjenih soglasij v večini primerov ni bil razviden čas shranjevanja tako zbranih podatkov. Podobne

pomanjkljivosti so bile razvidne tudi iz soglasij za zbiranje podatkov o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih (športnovzgojni karton), ki jih je pripravilo Ministrstvo za šolstvo in šport, vendar pa je omenjeno ministrstvo s soglasji, ki jih je pripravilo za šolsko leto 2000/2001, navedeno pomanjkljivost že odpravilo.

Kar zadeva zbiranje osebnih podatkov o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih učencev je potrebno opozoriti tudi na ugotovitev, da so profesorji športne vzgoje navedene podatke v mnogih primerih od dijakov in učencev zbirali tudi takrat, ko posameznik oziroma njegov zakoniti zastopnik ni soglašal, da je dijak oziroma učenec v tekočem šolskem letu vključen v spremljavo telesnega in gibalnega razvoja »športnovzgojni karton«.

Kljub temu, da zakonodaja na področju vzgoje in izobraževanja ne določa niti vodenja posebne evidence o izrečenih vzgojnih ukrepih, niti vpisovanja takšnih podatkov v šolsko dokumentacijo oziroma v zbirke osebnih podatkov, je bilo v nekaterih primerih ugotovljeno, da se izrečni vzgojni ukrepi še vedno vpisujejo v osebne ali maticne liste in to kljub temu, da novi obrazci takšne rubrike sploh več ne vsebujejo. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da se obvestila o izrečenih vzgojnih ukrepih, ki se vložijo v mapo vzgojnih ukrepov, v mnogih primerih ne unijo v za to določenih rokih (praviloma ob koncu šolskega leta).

S prvotno verzijo računalniškega programa ŠKIS, ki je namenjen vodenju evidence o zaposlenih delavcih na posameznih šolah, se je brez ustrezne pravne podlage obdeloval tudi podatek o narodnosti zaposlenih, vendar pa je bila navedena nepravilnost kasneje zaradi opozorila inšpektorja za varstvo osebnih podatkov že odpravljena.

Na področju visokega šolstva so bile v preteklosti pripombe študentov zlasti zaradi objavljanja izpitnih rezultatov na oglasnih deskah ter neustreznega varovanja indeksov, ki jih študentje puščajo na fakultetah in visokih šolah. Problem objavljanja izpitnih rezultatov na oglasnih deskah fakultet in visokih šol je bil rešen tako, da se je osebno ime študenta zamenjalo z njegovo vpisno številko.

3.6. Zdravstveni zavodi

V avgustu 2000 je končno stopil v veljavo novi Zakon o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (Uradni list RS, št. 65/00), ki je podrobneje določil zbirke podatkov s področja zdravstvenega varstva ter uredil obdelavo te vrste osebnih podatkov. Manjkajo le še enotna metodološka načela in novi enotni standardi, evidencna sredstva ter standardni postopki oblikovanja in pošiljanja poročil, ki naj bi jih v enem letu od uveljavitve zakona določil minister, pristojen za zdravstvo.

Kljub zastarelim zakonskim rešitvam v starem Zakonu o evidencah na področju zdravstva, je bila v obravnavanem obdobju s strani posameznikov podana le ena prijava zaradi suma nezakonite uporabe osebnih podatkov pacienta. Nepravilnosti ter pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva, so bile predvsem sledeče: ni bilo izdelanih aktov, ki bi predpisovali organizacijske in ustrezne logične tehnične postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov, ni bilo izdelanih katalogov podatkov, neustrezno zavarovanje osebnih podatkov, ni bilo ustreznega evidentiranja posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom, preširok in nenadzorovan dostop do podatkov o zdravstvenem stanju posameznika ter zbiranje osebnih podatkov brez ustrezne pravne podlage.

3.7. Socialno varstvo

Zaposleni na tem področju so relativno dobro seznanjeni s področjem varstva osebnih podatkov, poleg tega pa delavce k zaupnosti podatkov in varovanju poklicne skrivnosti zavezuje že Zakon o socialnem varstvu. V obravnavanem obdobju ni bilo na področju socialnega varstva zaslediti nobenih pritožb posameznikov v zvezi z varstvom njihovih

osebnih podatkov, pa tudi pri opravljanju preventivnega inšpekcijskega nadzorstva ni bilo ugotovljenih večjih nepravilnosti. V posameznih primerih je bilo ugotovljeno le pomanjkljivo zavarovanje prostorov, opreme ter nosilcev osebnih podatkov, vendar pa je vzrok za takšno pomanjkljivost potrebno iskati predvsem v pomanjkanju finančnih sredstev, ki so na voljo v te namene.

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov na področju socialnega varstva je potrebno opozoriti tudi na to, da minister, pristojen za socialno varstvo, še vedno ni izdal podrobnejših navodil o načinu zbiranja podatkov, vodenju zbirk podatkov ter izmenjavi osebnih podatkov, kot mu to nalaga 115. člen Zakona o socialnem varstvu. Zakon o socialnem varstvu je socialno varstvenim zavodom sicer dal ustrezno pravno podlago za vzpostavitev in vodenje zbirk osebnih podatkov, določil vrste osebnih podatkov, ki jih te zbirke lahko vsebujejo, določil način zbiranja in namen obdelave osebnih podatkov ter čas shranjevanja, vendar pa se je ob tem postavilo vprašanje, ali naj socialno varstveni zavodi vse te podatke vodijo v enotni, centralizirani bazi podatkov, ali pa naj vzpostavijo več zbirk, ki bi se nanašale na posamezne kategorije uporabnikov oziroma posamezne postopke (npr.: Evidenca prejemnikov starševskega dodatka, Evidenca prejemnikov dodatka za nego otroka, Evidenca oseb pod skrbništvom, itd). Zaradi takšnega pomanjkanja pojasnil s strani pristojnega ministrstva oziroma zaradi neizdaje podzakonskega predpisa, ki bi uredil to področje, posamezni centri za socialno delo niso izdelali katalogov podatkov. Problem je v letu 2000 skušala rešiti Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, ki je na podlagi soglasij centrov za socialno delo, za vse centre za socialno delo pripravila kataloge podatkov in podatke iz katalogov podatkov posredovala Ministrstvu za pravosodje, ki vodi skupni katalog zbirk osebnih podatkov. Zbirka osebnih podatkov, ki jo v zvezi z opravljanjem svojih dejavnosti vodijo in vzdržujejo centri za socialno delo tako zdaj nosi naziv Zbirka podatkov o uporabnikih socialno varstvenih storitev centrov za socialno delo in je opredeljena kot enotna, centralizirana baza podatkov, ki se vodi za območje posameznega centra za socialno delo.

3.8. Knjižnice

Inšpekcijski nadzor v nekaterih knjižnicah je bil opravljen na pobudo posameznika, ki je povedal, da so v eni izmed knjižnic od njega zahtevali, da pri vpisu poleg svojega osebnega imena in naslova navede tudi podatke, kot so EMŠO, poklic, stopnja izobrazbe ter podatek o tem, kje je zaposlen. Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva je bilo ugotovljeno, da knjižnice kršijo določbe ZVOP-a, ki se nanašajo na kataloge podatkov, da v svojih notranjih aktih nimajo predpisanih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, da je zavarovanje osebnih podatkov pogosto pomanjkljivo, ter, da knjižnice nimajo ustreznih pisnih privolitev posameznikov za obdelavo njihovih osebnih podatkov. V zvezi s samim zbiranjem osebnih podatkov o članih knjižnice je bilo ugotovljeno, da pristopnice, ki jih izpolnjujejo člani, res vsebujejo podatke kot so EMŠO, poklic, stopnja izobrazbe ter podatek o zaposlitvi, vendar pa se posamezniki lahko vclanijo tudi v primeru, če navedejo samo svoje osebno ime, naslov ter EMŠO oziroma datum rojstva. Podatki, kot so poklic in stopnja izobrazbe se zbirajo in uporabljajo zaradi statističnega spremljanja vclanjenega prebivalstva.

Veljavni Zakon o knjižnicarstvu ne ureja področja obdelave osebnih podatkov, zato lahko knjižnice obdelujejo osebne podatke le na podlagi pisne privolitve posameznika. Ker pa so bile takšne privolitve v večini primerov pomanjkljive, je prihajalo do nejasnosti in nezadovoljstva posameznikov. Temu bi se lahko knjižnice izognile na ta način, da bi v pripravljanih pristopnicah jasno navedle, katere osebne podatke je posameznik dolžan navesti, poleg tega pa bi moral biti iz pristopnic jasno razviden tudi namen obdelave osebnih podatkov, čas shranjevanja in pisna privolitev posameznika.

Glede na to, da gre v knjižnicarstvu za dejavnost posebnega družbenega pomena, ki je pod enakimi pogoji namenjena vsem državljanov, bi moralo biti po mojem mnenju področje obdelave osebnih podatkov določeno v zakonu, ki ureja knjižnicarsko dejavnost.

3.9. Banke

Banke, ki spadajo med zasebni sektor, obdelujejo osebne podatke predvsem na podlagi pisne privolitve posameznika ter na podlagi pogodbenih razmerij. Izjema so le evidence o zaposlenih, ki se vodijo na podlagi Zakona o evidencah na področju dela ter evidenca transakcij, ki se vodi na podlagi Zakona o preprečevanju pranja denarja. V obravnavanem obdobju je bila zoper banke v zvezi z obdelavo osebnih podatkov podana le ena prijava, vendar pa v postopku inšpekcijskega nadzorstva v zvezi z to prijavo ni bilo mogoče odkriti nepravilnosti s strani banke. Nepravilnosti, ki so bile ugotovljene na tem področju, so bile zlasti kršitev določb v zvezi s katalogi podatkov ter zaradi vodenja evidence obiskovalcev, ki se glede na obstojeco zakonodajo lahko vodi le na podlagi pisne privolitve posameznika. Kar zadeva samo zavarovanje osebnih podatkov je bilo ugotovljeno, da je le to v bankah na razmeroma visokem nivoju, saj se banke zavedajo pomena varovanja zaupnih podatkov, na kar jih zavezuje že Zakon o bancništvu. Razmisliti bi bilo potrebno le o izboljšavi informacijskih sistemov in sicer tako, da bi bilo omogočeno tudi naknadno ugotavljanje, kdaj je posamezen delavec banke samo vpogledal v podatke posameznega komitenta - obstoječi sistemi sedaj beležijo le transakcije.

3.10. Borzno posredniške družbe

Na področju borznega posredovanja so bile obravnavane pritožbe posameznikov, katerim so borzno posredniške družbe na njihov naslov posredovale ponudbe za odkup delnic. Namen uporabe osebnih podatkov za propagandne namene ni določen v zakonu, borzno posredniške družbe pa z lahkoto pridejo do podatkov o lastništvu delnic, saj so podatki iz delniške knjige in centralnega registra imenskih vrednostnih papirjev javni in si zato lahko vsakdo pridobi izpisek stanja delnicarjev oziroma imetnikov imenskih vrednostnih papirjev.

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na posameznih borzno posredniških družbah so bile ugotovljene zlasti nepravilnosti v zvezi s katalogi podatkov, pomanjkljivimi pisnimi privolitvami posameznika ter pomanjkljivimi akti, ki določajo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov.

Kar zadeva samo zakonitost obdelave osebnih podatkov strank borzno posredniških družb je potrebno opozoriti na morebitno neskladje med določbami 38. člena Ustave Republike Slovenije in 3. člena ZVOP-a na eni ter določbami 172. in 180. člena Zakona o trgu vrednostnih papirjev (Uradni list RS, št. 56/99) na drugi strani. Glede na določbe 3. člena ZVOP-a in določbe 38. člena Ustave Republike Slovenije se lahko osebni podatki obdelujejo le, če je obdelava osebnih podatkov določena v zakonu. 172. člen Zakona o trgu vrednostnih papirjev sicer določa, da mora borzno posredniška družba voditi evidenco strank, vendar pa ne določa njene vsebine - niso določene vrste osebnih podatkov stranke, ki jih navedena evidenca lahko vsebuje. Namesto tega je v 180. členu Zakona o trgu vrednostnih papirjev določeno, da podrobnejšo vsebino in način vodenja evidence strank s sklepom predpiše Agencija za trg vrednostnih papirjev. Sklep agencije ni zakon, zato se z njim ne morejo predpisovati vrste osebnih podatkov, ki jih morajo borzno posredniške hiše zbirati od svojih strank. Zaradi tega se postavlja vprašanje, ce je takšna ureditev sploh v skladu z ustavo. Podobno neskladje se kaže tudi v primeru določb 180. člena Zakona o trgu vrednostnih

papirjev, kjer je določeno, da Agencija za trg vrednostnih papirjev s sklepom predpiše tudi podrobnejše podatke o stranki, ki jih mora vsebovati pogodba iz 141. člena tega zakona.

3.11. Gospodarske javne službe

Veljavni Zakon o gospodarskih javnih službah organizacijam, ki opravljajo gospodarske javne službe, ne daje pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov, saj tega področja sploh ne ureja. V 3. členu ZVOP-a je kot pravna podlaga za obdelavo osebnih podatkov sicer določeno tudi pogodbeno razmerje, tako, da lahko pravne ali fizične osebe, ki opravljajo javno službo, obdelujejo tudi osebne podatke oseb, s katerimi so v pogodbenem razmerju, če gre za osebne podatke, ki jih potrebujejo za izpolnjevanje pogodbenih obveznosti ali uveljavljanje pravic iz pogodbenega razmerja, vendar pa se v praksi pogosto pojavljajo primeri, da pogodbe s posameznimi uporabniki sploh niso sklenjene. Zaradi tega je obdelava osebnih podatkov na področju komunale, energetike in vodovodnega gospodarstva z vidika ZVOP-a pravno zelo sporna, saj lahko v primerih, ko med izvajalci in uporabniki ni sklenjenih pogodb, govorimo o nezakoniti obdelavi osebnih podatkov. Posledica dejstva, da v Zakonu o gospodarskih javnih službah niso določena pooblastila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov, se kaže tudi v oteženem opravljanju javnih služb ter oteženem financiranju s ceno javnih dobrin, saj organizacije, ki opravljajo javne službe, v praksi zelo težko pridejo do točnih podatkov o uporabnikih svojih storitev. Problem se pokaže še zlasti tedaj, ko je osebne podatke uporabnikov storitev potrebno pridobiti iz drugih zbirk osebnih podatkov. Zaradi navedenega bi bilo po mojem mnenju potrebno, da se Zakon o gospodarskih javnih službah dopolni tudi z določbami o obdelavi osebnih podatkov.

3.12. Upravljanje vecstanovanjskih hiš

Na področju upravljanja vecstanovanjskih hiš je bilo v obravnavanem obdobju vloženi največ pritožb posameznikov. Pritožbe posameznikov so bile zlasti zaradi izobešanja raznih seznamov z osebnimi imeni na oglasne deske. Na oglasne deske so se izobešali sezname dolžnikov, delilniki stroškov upravljanja ter sezname stanovalcev. Glede na to, da zakon ne določa takšnega načina uporabe osebnih podatkov lastnikov in najemnikov stanovanj, bi se lahko takšni sezname izobešali na oglasne deske samo na podlagi pisne privolitve posameznika, ki pa jo je v praksi skoraj nemogoče dobiti. Lastniki stanovanj so sicer upravičeni do določenih osebnih podatkov, ki se v zvezi z upravljanjem nanašajo na druge lastnike in najemnike stanovanj v določeni vecstanovanjski hiši, vendar pa se z izobešanjem osebnih podatkov na oglasne deske osebni podatki posredujejo vsem stanovalcem in obiskovalcem zgradbe, torej tudi tistim, ki niso lastniki ali najemniki stanovanj in zaradi tega do takšnih podatkov niso upravičeni.

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva je bilo ugotovljeno, da vecina upravnikov vecstanovanjskih hiš nima urejenih katalogov podatkov, zelo redki pa so tudi upravniki, ki so v svojih notranjih aktih že predpisali postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov ter s takšnimi akti seznanili zaposlene.

Veljavni Stanovanjski zakon ne ureja obdelave osebnih podatkov za potrebe upravljanja vecstanovanjskih hiš, zato lahko upravniki vecstanovanjskih hiš obdelujejo osebne podatke lastnikov in najemnikov stanovanj samo na podlagi pogodb ali na podlagi pisne privolitve posameznika. Takšna ureditev ter pomanjkljive pogodbe oziroma pisne privolitve posameznika upravnikom otežujejo dostop do točnih podatkov, ki so potrebni za pravilno razdeljevanje stroškov, ki se nanašajo na posamezno vecstanovanjsko hišo. Zaradi

navedenega bi bilo po mojem mnenju potrebno v Stanovanjskem zakonu določiti tudi obdelavo osebnih podatkov za namene upravljanja vecstanovanjskih hiš.

3.13. Delodajalci in evidence na področju dela

Zaradi pogostih pritožb posameznikov v zvezi s prekomernim zbiranjem osebnih podatkov o zaposlenih in o kandidatih za zaposlitev, se je poleg obravnave pritožb izvajal tudi redni preventivni inšpekcijski nadzor predvsem pri večjih delodajalcih na območju celotne države. Pri tem je bilo ugotovljeno, da veliko delodajalcev poleg tistih vrst osebnih podatkov, ki se morajo zbirati na podlagi Zakona o evidencah na področju dela, od zaposlenih ter od kandidatov za zaposlitev zbira tudi podatke o narodnosti, o imenu očeta, o osebni izkaznici, o članstvu v raznih organizacijah, o stanovanjskih in socialnih razmerah, o dejavnosti v prostem času in podobno. Poleg tega mnogi delodajalci brez ustrezne pravne podlage zbirajo tudi osebne podatke o družinskih članih zaposlenih ter osebne podatke o družinskih članih kandidatov za zaposlitev. V večini primerov so to podatki kot je osebno ime družinskega člana, sorodstveno razmerje ter poklic in zaposlitev. Določeni osebni podatki, ki se nanašajo na družinske člane zaposlenih, se skladno z ZVOP-om lahko zbirajo le v primeru vzdrževanih družinskih članov, ce se zanje uveljavljajo olajšave ter v primeru, da so določeni družinski člani po zaposlenem zavarovani in jih je potrebno prijaviti ZZZS-ju. Zbiranje osebnih podatkov o družinskih članih kandidatov za zaposlitev pa je z vidika ZVOP-a v vseh primerih nedopustno.

Nekateri delodajalci so kot vzrok za prekomerno zbiranje osebnih podatkov navajali zastarele obrazce (npr. Napotnica za predhodni zdravstveni pregled, Obr.8,203, ki jo tiska DZS d.d., še vedno predvideva vpisovanje očetovega imena), zastarele maticne knjige ter z Zakonom o evidencah na področju dela neusklajene racunalniške programe, zato je na tem mestu potrebno poudariti, da zastareli obrazci in maticne knjige ter z zakonom neusklajeni programi ne morejo biti opravicilo za nezakonito obdelavo osebnih podatkov.

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov o zaposlenih in o kandidatih za zaposlitev je potrebno opozoriti tudi na zastarelo zakonodajo na tem področju. Glede na to, da lahko zasebni sektor poleg osebnih podatkov, ki jih doloca zakon, zbira osebne podatke tudi na podlagi pisne privolitve posameznika, bi bilo po mojem mnenju potrebno z novo delovno zakonodajo omejiti takšno prekomerno zbiranje osebnih podatkov, oziroma točno določiti, katere vrste osebnih podatkov se na tem področju sploh lahko zbirajo. Pri pripravi ustreznih zakonskih rešitev na tem področju bo potrebno upoštevati tudi Priporočilo komiteja ministrov Sveta Evrope o varstvu osebnih podatkov, ki se uporabljajo za namene zaposlovanja. V nasprotnem primeru bodo delodajalci s pomočjo pisne privolitve posameznika in izsiljevanj lahko še naprej nemoteno obdelovali prekomerne osebne podatke o zaposlenih in o kandidatih za zaposlitev.

Poleg prekomernega zbiranja osebnih podatkov so bile na področju delovnih evidenc ugotovljene tudi nepravilnosti v zvezi s katalogi podatkov, nepravilnosti v zvezi z akti, ki dolocajo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov ter nepravilnosti v zvezi z vodenjem evidence o izrecenih disciplinskih ukrepih. Evidenca o izrecenih disciplinskih ukrepih se vodi na podlagi Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, vendar pa navedeni zakon ne doloca vsebine navedene evidence ter namena njene uporabe. V 68. členu navedenega zakona je določeno le to, da se o izrecenih disciplinskih ukrepih obvezno vodi evidenca ter, da, ce delavec v dveh letih od dneva pravnomocnosti odlocbe, s katero sta mu bila izrecena javi opomin in denarna kazen, ne stori kršitve delovne obveznosti, se izrecen disciplinski ukrep izbriše iz evidence. Ne glede na dokaj jasne zakonske dolocbe glede casa shranjevanja osebnih podatkov v evidenci izrecenih disciplinskih ukrepov, je bilo v mnogih

primerih ugotovljeno, da se izrečni javni opomin ali denarna kazen po preteku določenega roka ne izbriše iz evidence.

Obstojeci Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/90) je zastarel, zato bo potrebno področje delovnih evidenc na novo urediti. Pri tem se zastavlja vprašanje, ali naj se delovne evidence predpišejo z enotnim zakonom, kot je bilo to urejeno v prej navedenem zakonu, ali pa naj se evidence, ki so potrebne na področju dela, predpišejo v zakonih ki urejajo posamezna področja. Obstojeca situacija kaže na to, da naj bi se delovne evidence predpisale v večih zakonih, ki urejajo posamezna področja. Primeri, ki kažejo na takšno ureditev so sledeci:

- ?? Namesto Evidence o zavarovancih in uživalcih pravic iz zdravstvenega zavarovanja, ki jo predpisuje obstojeci Zakon o evidencah na področju dela, vodi pa ZZZS, naj bi se skladno z 76. in 107. členom Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju v posebnem zakonu predpisale evidence, ki jih vodi ZZZS. Navedeni novi zakon še vedno ni sprejet!
- ?? Evidence, ki jih vodi Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, so navedene v Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnih, poleg tega pa je Evidenca oseb, ki iščejo zaposlitev, predpisana tudi v obstojecem Zakonu o evidencah na področju dela. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti v 68. členu predvideva vodenje Evidence brezposelnih oseb, Evidence brezposelnih oseb, ki jim pravice po tem zakonu mirujejo, Evidenco štipendistov po tem zakonu ter Evidenco brezposelnih oseb, ki so vključene v programe aktivne politike zaposlovanja. Navedeni zakon ne predpisuje vsebine navedenih evidenc, pač pa je v 72. členu določeno, da vsebino in način vodenja evidenc iz 68. člena tega zakona predpiše minister, pristojen za delo. Vsebina navedenih evidenc je tako predpisana v Pravilniku o vsebini in načinu vodenja evidenc s področja zaposlovanja, kar je v nasprotju z ZVOP-om in 38. členom Ustave Republike Slovenije, kjer je določeno, da mora biti obdelava osebnih podatkov določena v zakonu.
- ?? Namesto Evidence o poškodbah pri delu, ki jo predpisuje obstojeci Zakon o evidencah na področju dela, je v 39. členu novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu predpisano, da delodajalec vodi 9 evidenc, ki pa verjetno niso vse tudi zbirke osebnih podatkov. Vsebina teh evidenc ni predpisana v zakonu, njihovo vsebino in način vodenja pa naj bi skladno z 41. členom predpisal minister, pristojen za delo, kar je v nasprotju z ZVOP-om in 38. členom Ustave Republike Slovenije, kjer je določeno, da mora biti obdelava osebnih podatkov določena v zakonu.
- ?? Evidenca o tujih državljanih in osebah brez državljanstva, zaposlenih v Republiki Sloveniji, ki jo predpisuje obstojeci Zakon o evidencah na področju dela, je opredeljena tudi v XV. poglavju novega Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

4. Splošna ocena stanja na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji

Ugotovitve kažejo, da je v Republiki Sloveniji relativno malo takšnih kršitev ZVOP-a, ki bi imele za posledico neupravičene posege v zasebnost posameznika. Kršitve in pomanjkljivosti, ki so bile odkrite, so v glavnem posledica nezadostnega poznavanja oziroma nerazumevanja posameznih določb ZVOP-a s strani upravljavcev zbirk osebnih podatkov ter obdelovalcev in uporabnikov osebnih podatkov.

Iz analize stanja na področju varstva osebnih podatkov in analize stanja njegove normativne urejenosti izhajajo sledeče ugotovitve:

4.1. Katalogi podatkov in notranji akti, ki predpisujejo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov

Kot je razvidno iz ugotovitev stanja varstva osebnih podatkov na posameznih področjih, večina upravljavcev zbirk osebnih podatkov še vedno ni zagotovila katalogov, zelo redki pa so tudi upravljavci zbirk osebnih podatkov, ki so določene podatke iz katalogov podatkov že posredovali za varstvo osebnih podatkov pristojnemu ministrstvu, ki skladno z zakonom vodi skupni katalog zbirk podatkov. Med subjekti, ki niso zagotovili katalogov, so tudi mnogi državni organi, sodišča, organi lokalnih skupnosti, javni zavodi in drugi nosilci javnih pooblastil.

Poglavitni namen katalogov podatkov se kaže v tem, da se z njihovo pomočjo zagotovi nacelo javnosti v zvezi z obdelavo osebnih podatkov ter posameznikom tako omogoči, da se seznanijo s tem, katere zbirke osebnih podatkov v državi sploh obstajajo, katere vrste osebnih podatkov posamezne zbirke vsebujejo ter kdo so upravljavci posameznih zbirk osebnih podatkov. Samo s pomočjo urejenih katalogov podatkov bo posameznik, na katerega se osebni podatki nanašajo, lahko učinkovito uveljavljal nekatere od pravic, ki mu jih dajeta ZVOP ter Ustava Republike Slovenije. Med temi pravicami je potrebno omeniti predvsem sledeče:

- ?? pravico do vpogleda v Skupni katalog podatkov, ki ga vodi Ministrstvo za pravosodje;
- ?? pravico do vpogleda v kataloge podatkov, ki jih vodijo posamezni upravljavci;
- ?? pravico do vpogleda, prepisa in izpisa osebnih podatkov, ki so vsebovani v posamezni zbirki osebnih podatkov in se nanašajo nanj;
- ?? pravico zahtevati dopolnitev ali popravo nepopolnih, netočnih in neažurnih podatkov,
- ?? pravico zahtevati izbris osebnih podatkov, ki so bili zbrani v nasprotju z določbami ZVOP-a;
- ?? pravico zahtevati sodno varstvo ter
- ?? pravico zahtevati odškodnino zaradi nezakonite uporabe njegovih osebnih podatkov.

Poleg učinkovitega uveljavljanja zgoraj navedenih pravic posameznika, so katalogi osebnih podatkov namenjeni tudi lažjemu in učinkovitejšemu opravljanju inšpekcijskega nadzorstva.

Zelo pogoste kršitve v zvezi z določbami ZVOP-a se kažejo tudi v tem, da veliko upravljavcev zbirk osebnih podatkov ter uporabnikov in obdelovalcev osebnih podatkov v svojih notranjih aktih še vedno nima predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, pogosti pa so tudi primeri, ko takšni predpisi sicer obstajajo, vendar pa so pomanjkljivi ali pa zaposleni z njimi sploh niso seznanjeni.

Pri tem je potrebno opozoriti tudi na pogosto pomanjkljive pogodbe, s katerimi upravljavci zbirk osebnih podatkov posamezna opravila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov poverijo drugim pravnim ali fizičnim osebam. V takšnih primerih so upravljavci zbirk osebnih podatkov dolžni s pravno ali fizično osebo, ki je registrirana za opravljanje takšne dejavnosti, skleniti pisno pogodbo, iz katere morajo biti jasno razvidna naročnikova pooblastila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov, poleg tega pa mora pogodba vsebovati tudi pogoje in ukrepe za zagotovitev varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja. Kljub jasnim določbam 7. člena ZVOP-a v zvezi s tem, se v praksi pogosto dogaja, da so takšne pogodbe pomanjkljive, še zlasti zato, ker v večini primerov sploh ne določajo pogojev in ukrepov za zagotovitev varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja. V posameznih primerih je bilo tudi ugotovljeno, da takšna pisna pogodba sploh ni bila sklenjena.

4.2. Pomanjkljivo zavarovanje osebnih podatkov

Ucinkovito zavarovanje osebnih podatkov zahteva finančna sredstva ter odločnost in vztrajnost pri izvrševanju predpisanih organizacijskih in ustreznih logicno tehnicnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov. Ker so finančna sredstva v državnih organih, organih lokalnih skupnosti in javnih zavodih mnogokrat omejena, je zavarovanje osebnih podatkov je pogosto pomanjkljivo. Pomanjkljivo zavarovanje osebnih podatkov se kaže tudi na področju zasebnega sektorja. Obdelava osebnih podatkov v obeh sektorjih namreč večkrat poteka v neustrezno zavarovanih prostorih, papirna dokumentacija, ki vsebuje osebne podatke, se hrani v neustreznih omarah in prostorih, sistemska in aplikativna programska oprema, s katero se obdelujejo osebni podatki je pogosto pomanjkljivo zavarovana, poleg tega pa v mnogih primerih ni zagotovljena možnost naknadnega ugotavljanja, kdaj so bili posamezni osebni podatki vnešeni v zbirko ali uporabljeni ter kdo je to storil.

Zaradi navedenega se kaže potreba po standardih, ki bi urejali zavarovanje prostorov, zavarovanje sistemske in programske opreme ter zavarovanje papirnih nosilcev osebnih podatkov. Za izboljšanje stanja na področju državne uprave, sodstva in javnih zavodov bi lahko pristojni organi izdali ustrezne predpise, ki bi dolocali minimalne standarde oziroma tehnicne pogoje za zavarovanje osebnih podatkov.

4.3. Neuskklajenost podrocne zakonodaje z določbami Zakona o varstvu osebnih podatkov

Enega največjih problemov na področju varstva osebnih podatkov predstavlja zastarela zakonodaja, ki na posameznih področjih še vedno ni usklajena z določbami 38. člena Ustave Republike Slovenije in z določbami novega Zakona o varstvu osebnih podatkov. Lahko bi rekli, da tako Ustava RS kot tudi ZVOP v bistvu določata samo pravila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov ter poleg tega še nadzor nad izvajanjem zakona in pa pravice, varstvo in omejitve pravic posameznika. V skladu z 38. členom Ustave Republike Slovenije in v skladu z določbami ZVOP-a mora biti obdelava osebnih podatkov določena v zakonu, ali pa razvidna iz pisne privolitve posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo. Državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil lahko skladno z določbami ZVOP-a obdelujejo samo tiste osebne podatke, za katere je teko določeno z zakonom. Skladno s tem mora biti v javnem sektorju področje varstva osebnih podatkov obvezno določeno v zakonih, ki urejajo posamezna področja, v zasebnem sektorju pa se lahko osebni podatki obdelujejo tudi na podlagi pisne privolitve posameznika. To nadalje tudi pomeni, da morajo v javnem sektorju zakoni (ne izvršilni predpisi!), ki urejajo posamezna področja, jasno določiti, katere zbirke osebnih podatkov se bodo vzpostavile in vodile na posameznem področju, vrste osebnih podatkov, ki jih bodo posamezne zbirke vsebovale, način njihovega zbiranja, čas shranjevanja osebnih podatkov, morebitne omejitve pravic posameznika ter zlasti namen uporabe zbranih osebnih podatkov.

V nasprotju z zgoraj navedenim se pri nadzorovanju zakonitosti zbiranja, obdelovanja, shranjevanja, posredovanja in uporabe osebnih podatkov ugotavlja, da zakonodaja na posameznih področjih še vedno ni usklajena z določbami veljavnega zakona. Kot je razvidno iz ugotovitev stanja varstva osebnih podatkov na posameznih področjih, se še vedno vodijo zbirke osebnih podatkov, ki nimajo podlage v zakonih, pogosti pa so tudi primeri, ko se vsebina posameznih zbirk osebnih podatkov doloci kar v podzakonskih predpisih.

Da bi se odpravila neuskklajenost posameznih zakonov z določbami 38. člena Ustave RS ter z določbami ZVOP-a, v katerem je določeno, da državni organi in organi lokalnih skupnosti, organizacije in posamezniki, ki opravljajo javne službe in nosilci javnih pooblastil, uskladijo obdelavo osebnih podatkov z določbami tega zakona najkasneje v dveh letih od njegove

uveljavitve - torej do 07.08.2001, je Vlada Republike Slovenije na predlog Ministrstva za pravosodje dne 15. 04.1999 sprejela sklep št. 210-00/99-1, ki se glasi:

- 1. Vlada Republike Slovenije zadaljuje ministrstva, da v okviru svojega delovnega področja preverijo usklajenost področnih zakonov z določbami ZVOP-a in v sodelovanju s pristojno službo Ministrstva za pravosodje pripravijo predloge sprememb in dopolnitev neuskklajenih zakonov.*
- 2. Vlada Republike Slovenije zadaljuje ministrstva, da pri pripravi osnutkov zakonov, ki vsebujejo tudi določbe o zbiranju in uporabi osebnih podatkov ter s tem povezanim vzpostavljanjem zbirk osebnih podatkov, obvezno pritegnejo tudi pristojno službo Ministrstva za pravosodje k pripravi zakonskih rešitev v tistih delih, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov. Predlagatelj zakona, ki vsebuje tudi določbe o zbiranju, obdelovanju, shranjevanju, posredovanju ali uporabi osebnih podatkov, mora k predlogu za obravnavo osnutka zakona na seji Vlade Republike Slovenije obvezno priložiti tudi pisno mnenje Ministrstva za pravosodje.*

Zgoraj navedeni sklep vlade že kaže rezultate, saj so novi zakoni, ki predvidevajo obdelavo osebnih podatkov, praviloma že usklajeni z določbami ZVOP-a, poleg tega pa se je na podlagi teh sklepov ustrezno spremenilo in dopolnilo tudi nekaj že obstoječih zakonov, ki so pred tem pomanjkljivo določali obdelavo osebnih podatkov. Vendar pa je ob tem potrebno ponovno opozoriti, da je na posameznih področjih kljub temu še vedno veliko zakonov, ki še vedno niso usklajeni z določbami ZVOP-a, z zakonom določeni čas za njihovo uskladitev pa se nezadržno izteka!

4.4. Obdelava prekomernih in nepotrebnih osebnih podatkov ter obdelava osebnih podatkov brez ustrezne pravne podlage

Shranjeni osebni podatki morajo biti primerni, ustrezni in ne smejo biti pretirani glede na namene, za katere se shranjujejo.

V posameznih zbirkah, ki so nastale s pisno privolitvijo, pa tudi v zbirkah, ki se vodijo na podlagi zakona, se še vedno nahajajo prekomerni osebni podatki, ki niso potrebni za opravljanje določenih dejavnosti in za njihovo obdelavo v večini primerov sploh ni ustrezne pravne podlage. To se kaže predvsem na področju zaposlovanja in delovnih evidenc, kjer se prepogosto popolnoma po nepotrebem in brez ustrezne pravne podlage zbirajo podatki o narodnosti zaposlenih ter osebni podatki o njihovih družinskih članih. Prekomerni osebni podatki se pogosto brez ustrezne pravne podlage zbirajo tudi od drugih oseb oziroma pridobivajo iz že obstoječih zbirk podatkov, kar je v nasprotju z nacelom neposrednega zbiranja osebnih podatkov.

Subjekti, ki obdelujejo osebne podatke na podlagi pisne privolitve, si pogosto pridobijo nepopolne pisne privolitve posameznikov, iz katerih niso razvidne niti vrste osebnih podatkov, ki se bodo obdelovale, niti namen obdelave in čas shranjevanja osebnih podatkov. Upravljalci zbirk osebnih podatkov opisano prekomerno in v večini primerov tudi nezakonito obdelovanje osebnih podatkov opravčujejo s tem, da podatke potrebujejo za statistične obdelave, zelo pogosto pa se prekomerni osebni podatki zbirajo zaradi navad iz preteklosti, brez vsakršne potrebe, vzrok za takšno zbiranje pa je nepoznavanje zakonodaje s področja varstva osebnih podatkov.

Pravno sporno je tudi zbiranje osebnih podatkov prek interneta. Pri takšnem načinu zbiranja osebnih podatkov praviloma ne moremo govoriti o pisni privolitvi posameznika, razen seveda v primeru uporabe overjenega elektronskega podpisa, kar pa se v praksi v glavnem še ne uporablja. Ker je pri internetu brez uporabe overjenega elektronskega podpisa največkrat zelo

težko ugotoviti identiteto osebe, ki osebne podatke vnaša ali posreduje, se v praksi večkrat dogaja, da posamezniki zaradi zabave ali iz škodoželjnosti vnašajo ali posredujejo tudi osebne podatke o kakšni drugi osebi in s tem povzročijo nedopusten poseg v njeno zasebnost. Takšno zbiranje in obdelovanje netočnih osebnih podatkov je v nasprotju s Konvencijo o varstvu posameznika glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki med drugim določa, da morajo biti osebni podatki ki se avtomatsko obdelujejo, pridobljeni pošteno in zakonito, poleg tega pa morajo biti tudi točni. Problematiki zbiranja osebnih podatkov prek interneta bo v bodočnosti vsekakor potrebno posvetiti več pozornosti, razmisliti pa bo potrebno tudi o morebitni podrobnejši zakonski ureditvi tega področja.

Namesto, da bi se za znanstveno raziskovalne in statistične namene osebni podatki zbirali na način in v obliki, ki ne omogoča identifikacije posameznikov, na katere se podatki nanašajo, se v nasprotju z 11. členom ZVOP-a v posameznih institucijah za te namene zbirajo podatki, ki jasno kažejo na določene posameznike.

Ob tem je potrebno opozoriti, da upravljavci zbirk osebnih podatkov po tem, ko je dosežen namen, zaradi katerega so bili osebni podatki obdelovani, osebnih podatkov v mnogih primerih ne izbrišejo iz zbirke podatkov in ne unijo dokumentacije v zvezi s tem, niti je ne, v kolikor je to določeno v zakonu, ne predajo arhivom.

4.5. Posredovanje osebnih podatkov drugim uporabnikom

Skladno z 11. členom ZVOP-a mora upravljavec zbirke osebnih podatkov, če ni predpisano drugače, proti placilu stroškov posredovanja, posredovati osebne podatke uporabnikom osebnih podatkov. Uporabnik osebnih podatkov, kateremu je upravljavec zbirke podatkov skladno z navedeno določbo dolžan posredovati osebne podatke, je v zakonu definiran kot fizična ali pravna oseba, ki je za pridobivanje osebnih podatkov pooblaščen z zakonom, ali pa pisno privolitvijo oziroma zahtevo posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo. Za vsako takšno posredovanje osebnih podatkov mora upravljavec zbirke zagotoviti, da je možno pozneje ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani ter komu in na kakšni podlagi so bili podatki posredovani.

V zvezi z evidentiranjem posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom podatkov je bilo ugotovljeno, da se le ti včasih posredujejo tudi nepooblaščenim uporabnikom, poleg tega pa večina upravljavcev zbirk osebnih podatkov v okviru kataloga podatkov ne navede uporabnikov osebnih podatkov iz posameznih zbirk. Evidence, iz katerih bi moralo biti razvidno, kateri osebni podatki so bili posredovani drugim uporabnikom ter komu in na kakšni podlagi so bili podatki posredovani, so v praksi pogosto neurejene. Posledica neurejenih evidenc posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom se kaže v tem, da je posamezniku kljub zakonski dolžnosti pogosto težko posredovati seznam tistih, katerim so bili v določenem obdobju posredovani njegovi osebni podatki.

Precej problemov v zvezi s posredovanjem osebnih podatkov drugim uporabnikom se v praksi pojavlja tudi zato, ker uporabniki osebnih podatkov ne poznajo zakonskih podlag, ki bi jih pooblašcale pridobivati osebne podatke. Včasih ustreznih zakonskih podlag sploh ni, ker mnogokrat zastarela in neuskaljena zakonodaja ne vsebuje takšnih določb, večkrat pa se tudi zgodi, da so takšne določbe nejasne.

Na tem mestu je potrebno opozoriti tudi na nejasnosti, ki se pogosto pojavljajo v praksi, to je, da posamezniki ne razlikujejo med osebnimi podatki, ki so sestavni del zbirk osebnih podatkov (razne evidence in registri) in med osebnimi podatki, ki so sestavni del spisov

oziroma posameznih postopkov, kot so npr. splošni upravni postopek, kazenski postopek, pravdni postopek in podobno. Določbe ZVOP-a v zvezi s posredovanjem osebnih podatkov drugim uporabnikom ter določbe ZVOP-a v zvezi s pravico posameznika do pregledovanja in prepisovanja ter poprave in brisanja osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj, se neposredno uporabljajo samo za tiste osebne podatke, ki so sestavni del zbirk osebnih podatkov, za osebne podatke, ki so sestavni del postopkov oziroma posameznih spisov, pa se poleg ZVOP-a uporabljajo predvsem določbe procesnih zakonov, ki predpisujejo posamezne postopke. V praksi to pomeni, da se lahko osebni podatki, ki so sestavni del posameznih postopkov, uporabljajo predvsem za opravljanje procesnih dejanj v okviru vodenih postopkov, pravica do pregledovanja in prepisovanja oziroma pridobivanja podatkov iz spisov pa se uveljavlja v skladu z določbami procesnih zakonov. Takšne določbe, ki urejajo pravico do pregledovanja in prepisovanja spisov so npr.: 82. člen Zakona o splošnem upravnem postopku, 128. člen Zakona o kazenskem postopku, 87. člen Zakona o prekrških ter 150. člen Zakona o pravdnem postopku.

4.6. Nepoznavanje in kršenje pravic posameznika v zvezi z osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj

Upravljalci zbirk osebnih podatkov zaradi nepoznavanja zakona še vedno večkrat nenamerno kršijo pravice posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a. Zaradi nepoznavanja zakona s strani upravljalcev zbirk osebnih podatkov in zaradi nepoznavanja zakona s strani posameznikov, ki se v praksi premalo zavedajo pravic, ki jim jih dajeta tako ZVOP, kot tudi 38. člen Ustave RS, se posamezniku, na katerega se podatki nanašajo, pogosto ne dovoli niti vpogleda, prepisa ali izpisa podatkov, ki se o njem vodijo v posameznih zbirkah osebnih podatkov, niti se posameznika v zakonsko določenih roki ne obvesti o razlogih za takšno omejevanje njegovih pravic.

5. Predlogi za izboljšanje stanja na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji

Stanje na področju varstva osebnih podatkov kaže na to, da v Republiki Sloveniji sicer ni veliko večjih ali namernih kršitev varstva osebnih podatkov posameznika, kljub temu pa se Zakon o varstvu osebnih podatkov še vedno ne upošteva v celoti. Kot je razvidno iz poročila, je pri nas dejansko največ takšnih nepravilnosti, ki so povezane s katalogi podatkov ter nepravilnosti, ki so povezane z neizdelanimi ali pomanjkljivimi akti, s katerimi se predpisujejo postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov. Vse druge ugotovljene nepravilnosti se pojavljajo precej manj pogosto.

Z ustrezno urejenim in obširnejšim delovanjem inšpekcijskega nadzorstva (inšpekcijsko nadzorstvo na tem področju še vedno opravlja samo en inšpektor) ter s pogostejšim osveščanjem in izobraževanjem oseb, ki pri svojem delu obdelujejo tudi osebne podatke, bi vsekakor lahko zagotovili kvalitetnejše uresničevanje določb Zakona o varstvu osebnih podatkov. Velik korak na tem področju je pomenil Pravilnik o opravljanju strokovnih izpitov in preizkusov znanja (Uradni list RS, št. 41/97), ki je določil, da program splošnega dela strokovnega izpita obsega tudi varstvo osebnih podatkov.

Glede na navedene ugotovitve in glede na to, da se pri večjih upravljalcih zbirk osebnih podatkov največkrat sploh ne ve, kdo je zadolžen za področje varstva osebnih podatkov in na koga se lahko posameznik v zvezi s tem sploh obrne, bi kazalo razmisliti tudi o tem, da se v

ZVOP-u doloci obveznost, da morajo upravljavci zbirk osebnih podatkov določiti tudi pooblaščenca za varstvo osebnih podatkov ter z zakonom hkrati določiti tudi njegove pravice, dolžnosti in pogoje, ki jih mora izpolnjevati. Takšno rešitev pozna npr. nemški zvezni zakon o varstvu osebnih podatkov iz leta 1990. Po mojem mnenju bi takšna rešitev precej prispevala k izboljšanju stanja v zvezi z varstvom osebnih podatkov pri upravljavcih zbirk osebnih podatkov.

Kar zadeva uskladitev zakonodaje je potrebno ponovno opozoriti na že citirani sklep vlade št. 210-00/99-1 z dne 15.04.1999, po katerem bi morala ministrstva v okviru svojega delovnega področja preveriti usklajenost zakonov z določbami ZVOP-a in v sodelovanju s pristojno službo Ministrstva za pravosodje pripraviti predloge sprememb in dopolnitev neusklajenih zakonov. Kot je razvidno iz ugotovljenega stanja varstva osebnih podatkov na posameznih področjih, je v Republiki Sloveniji še vedno v veljavi precej zakonov, ki niso usklajeni z določbami ZVOP-a in 38. člena Ustave RS, pri tem pa je potrebno tudi poudariti, da v tem poročilu niso navedeni vsi neusklajeni zakoni. Rok za uskladitev obdelave osebnih podatkov v državnih organih, organih lokalnih skupnosti, pri organizacijah in posameznikih, ki opravljajo javne službe ter pri nosilcih javnih pooblastil (dve leti od uveljavitve ZVOP-a to je do 07.08.2001) se nezadržno bliža. Po navedenem roku državni organi, organi lokalnih skupnosti, organizacije in posamezniki, ki opravljajo javne službe ter nosilci javnih pooblastil, ne bodo več smeli obdelovati osebnih podatkov, ce obdelava osebnih podatkov ne bo izrecno določena v zakonu, ki ureja posamezno področje. Obdelava osebnih podatkov brez ustrezne zakonske podlage bo pomenila kršenje določb ZVOP-a, inšpektor pa bo v takšnih primerih dolžan prepovedati takšno nezakonito obdelavo osebnih podatkov ter odgovorne predlagati v postopek sodniku za prekrške.

Kljub temu, da inšpektor za varstvo osebnih podatkov opravlja nadzor že od leta 1992 dalje, je v zvezi s približevanjem k Evropski skupnosti potrebno opozoriti, da po mnenju predstavnikov Evropske skupnosti v Republiki Sloveniji še vedno nimamo popolnoma neodvisnega organa za nadzor nad izvajanjem določb zakona. Zaradi tega bo potrebno ZVOP v najkrajšem času ustrezno dopolniti, predvsem v tistem delu, ki govori o nadzoru nad izvajanjem določb zakona in na tej podlagi ustanoviti tudi ustrezen organ. V okviru novoustanovljenega neodvisnega organa ali pa v okviru ministrstva oziroma inšpektorata bi kazalo okrepiti tudi neposredno inšpekcijsko nadzorstvo in v ta namen zaposliti več inšpektorjev, saj en sam inšpektor težko nadzira in obvladuje različna področja, na katerih se obdelujejo osebni podatki.

Jože BOGATAJ
inšpektor za varstvo osebnih podatkov